

**RAPORTTI HISTORIALLISEN AJAN ASUINPAIKAN ARKEOLOGISESTA
KAIVAUKSESTA MAANINGAN TAVINSALMEN SAVOLASSA 1998**

JUKKA PALM
JUSSI SELONEN
TIMO LOIMURANTA

TURUN YLIOPISTO

Kunta: Maaninka
Kylä: Tavinsalmi
Tila: Savola Rek. no: 3:81

Tutkimuksen laatu ja kohteen ajoitus: Historiallisen ajan asuinpaikan kaivaus

Peruskarttalehti: 3331 06 Maaninka, painovuosi 1995
x = 7002.46   y = 3516.70   z = 85-90

Maanomistaja: Osmo Savolainen

Kaivauksen johtajat ja tutkimuslaitos: fil. yo Jukka Palm, fil. yo Jussi Selonen ja fil. yo Timo Loimuranta. Turun yliopiston arkeologian oppiaine

Kenttätöaika: 10.8. - 4.9. 1998

Löydöt: TYA 688:1-22

Löytöjen säilytyspaikka: Turun yliopisto

Löytöjen diariointi pvm: -

Rakennusfragmentit (nrot): -

Rahakammioon toimitetut rahat (nrot): -

Diapositiivit: TYA 302:1-61

Mustavalkonegatiivit: TYA 23016-23070

Aikaisemmat tutkimukset ja tarkastuskäynnit:

Kronqvist, Iikka 1930: Halolan hovi, Taviniemi. Matkakertomus syysk. 1930. Museovirasto.

Palm & Selonen 1998: Raportti koekaivauksista Maaningan Tavinsalmella ja Halolassa 1997. Turun yliopisto.

Aikaisemmat löydöt: -

Muut viitteet (kirjallisuus ym.): -

Kaivauskertomuksen sivumäärä: 8

Liitteet: 8

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. HAVAINNOT	1
2.1. Kellari	1
2.1.1. Seinäkomerot	2
2.1.2. Tuuletusikkuna	2
2.1.3. Lattia	3
2.2. Kaivausalue 1	3
2.3. Kaivausalue 2	3
2.4. Koeruudut	4
2.5. Koekuopat	5
3. LÖYDÖT	7
4. LOPUKSI	8
LÄHTEET	8

LIITTEET:

- Liite 1: Luettelodiapositiiveista
- Liite 2: Luettelo mustavalkonegatiiveista
- Liite 3: Peruskarttaote, 3331 06 MAANINKA Painovuosi 1995
- Liite 4: Yleiskartta, 1: 500
- Liite 5: Kaivausalue 1, tasot 1-3, 1:20
- Liite 6: Kaivausalue 1, tasot 4-5, 1:20
- Liite 7: Kaivausalue 1, profiilikartta, 1:20
- Liite 8: Kaivausalue 2, tasot 1-4, luoteisprofiili

1. JOHDANTO

Elokuussa 1998 jatkettiin Tavinsalmen kuninkaankartanon paikantamiseen tähtääviä tutkimuksia (Palm & Selonen 1997, 1998a, 1998b) Savolan tilalla, Tavinsalmen kylässä (10.8.-4.9. 1998). Kenttätöön johtajina toimivat arkeologian opiskelijat Jukka Palm, Jussi Selonen ja Timo Loimuranta Turun yliopistosta. Piirtäjänä toimi arkeologian opiskelija Petteri Liesivuori Turun yliopistosta. Kaivausten vastuullisina johtajina toimivat Turun yliopiston arkeologian professori Jussi-Pekka Taavitsainen sekä Turun yliopiston arkeologian dosentti ja Museoviraston rakennushistorian osaston tutkija Markus Hiekkänen.

Maaningan kunnan palkkaamina kaivauksilla työskenteli neljä nuorta. Vapaaehtoisina kaivauksiin osallistuivat muutaman päivän ajan Päivi-Liisa Hannikainen, Ville Laakso ja Ulla Kenttä.

Kaivaukset rahoitti Maaningan kunta yhdessä Kuopion kaupungin historiatoimikunnan kanssa.

Kaivaukset keskittyivät Savolan päärakennuksen alla säilyneeseen tynnyriholvattuun kellariin ja sen välittömään läheisyyteen kivijalan ulkopuolella. Kaivausalue 1 (14 m²) sijaitsi talon lounaisseinustalla, kellarin tuuletusikkunan edustalla. Kellarin takaseinän puoleinen pääty kaivettiin neljän komeron edustalta (n. 6,5 m²). Lisäksi kaikki seinäkomerot tyhjennettiin katon ja seinien rakosista valuneesta irtomaasta. Kaivausalue 2 (5 m²) kaivettiin päärakennuksen pohjoiskulmasta pihapiirin puolelle. Kaakkoispäättyyn taas kaivettiin koeruutuja (yht. 4 m²). Lisäksi päärakennuksen ja navetan väliselle alueelle kaivettiin koeruutuja (yht. 3 m²) sekä 13 koekuoppaa.

Kaikki maa seulottiin ja kaivetut maa-alat täytettiin kaivausten päätyttyä. Kaivaukset tehtiin maanomistaja Osmo Savolaisen suostumuksella.

Alueelle luotiin koordinaatisto päärakennuksen seinien suuntaisesti siten että x-akseli kasvaa koilliseen ja y-akseli kaakkoon.

Korkeutta merenpinnasta ei siirretty kaivausalueelle. Kiintopisteenä (082) oli maakivi, johon hakattiin jälki teräspiikillä. Jälki värjättiin punaisella spray-maalilla. Kivi sijaitsee n. 20 m päärakennuksen luoteispäädystä luoteeseen (Liite 4, yleiskartta).

2. HAVAINNOT

2.1. Kellari

Päärakennuksen alla on säilynyt lähes ehjänä luonnonkivistä muurattu tynnyriholvattu kellari. Vain kellariin johtava sisäänkäynti, halssi, on jälkeen päin katkaistu ja muurattu uudelleen tiilistä. Tällöin oviaukon puhkaisema seinä on hieman siirtynyt sisäänpäin. Monet rakenteelliset yksityiskohdat viittaavat kellarin olevan peräisin 1600-luvun alusta tai sitä vanhemmalta ajalta. Näitä ovat kivien huolellinen limitys tynnyriholviksi, ulospäin suippeneva tuuletusikkuna, seinäkomeroiden sijoittelu takaseinään ja komeroiden katekivinä käytetyt yksittäiset kivet. Tyypiltään kellari vastaa Varsinais-Suomen keskiaikaisia ja uuden ajan alun kartanolinnojen ja pappiloiden kellareita (Uotila 1988, 1997). 1930 Savolassa vierailut Iikka Kronqvist piti näkemistään kellareita ilman muuta kuninkaankartanoon kuuluvina sillä ne olivat talonpoikaistalouden tarpeisiin "ehdottomasti tarpeettoman suurenmoiset" (Kronqvist 1930).

Kellarin mitat lattian tasolla ovat 3,57 x 5,15 x 3,37 x 5,32 m. Ensin on ilmoitettu oviaukollisen

tiiliseinän pituus, sitten sen vasemmanpuoleisen seinän, päätyseinän ja lopuksi ovesta oikealla sijaitsevan seinän pituus. Kellari on korkeimmillaankin alle 2 m.

2.1.1. Seinäkomerot

Mielenkiintoiseksi kellarin tekee muiden piirteiden ohella seinäkomeroitten runsaus. Savolan kellarissa on peräti seitsemän seinäkomeroa, kun niitä tavallisesti on 1-3 tai ei ollenkaan. Seinäkomeroissa säilytettiin talon arvo-omaisuutta (Uotila 1988:69-73, 1997).

Komeroihin oli valunut kuhunkin 1-2 ämpärillistä maata seinien ja katon rakosista. Kaikki komerot tyhjennettiin irtomaasta ja valokuvattiin. Maa-aines seulottiin ja komerot mitattiin. Komeroita numeroitiin juoksevasti siten, että komero 1 oli oviaukosta ensimmäinen vasemmalla seinällä (ks. piirros). Komeroita 1-2 sijaitsevat vasemmalla seinällä, 3-5 päätyseinässä ja 6-7 oikealla seinällä.

Komero 1, korkeus 37 cm, leveys 61 cm, syvyys alhaalta 37 cm ja katosta 62 cm

Komeron vasemmassa seinässä on kahden kiven raossa, raon suuntaisesti, laastilla kiinni muurattu n. 15 cm pitkä ja 3 cm paksu pyöreä puutappi. Näyttää siltä että tapissa olisi vielä kuori päällä. Tappi on havaittavissa, koska takaseinän puoleinen osa laastista on murtunut irti paljastaen puupinnan, joka muuten ei olisi silmin havaittavissa.

Komeroista löytyi muutama kalansuomu, linnun luu ja hiilenpalasia.

Komero 2, korkeus 45 cm, leveys 53 cm, syvyys alhaalta 60 cm ja katosta 80 cm

Komeron oikeassa ylänurkassa on näkyvissä litteä rautavarras, joka vaikuttaa irtonaiselta. Komeron pohjan muodostava laakakivi on irtonainen ja myös sen alle varissut maa tutkittiin.

Komeroista löytyi kaksi linnun luuta ja tiilenmurena.

Komeroita 3-5; 3, korkeus 38 cm, leveys 52 cm, syvyys 38 cm
; 4, korkeus 44 cm, leveys 67 cm, syvyys 38 cm
; 5, korkeus 32 cm, leveys 56 cm, syvyys 38 cm

Komeroita 3-5 ovat oikeastaan samaa suurta päätykomeroa, joka on jaettu väliseinäkivillä kolmeen lokeroon. Kaikilla lokeroilla on yhteinen pohjakivi. Keskimäinen lokero on selvästi kookkain ja kaikilla lokeroilla on omat katekivet. Komeroissa ei ole puu- tai metallirakenteita.

Komeroista 3 löytyi kolme pientä punasavikaakelin kappaletta (TYA 688:19). Komeroista 4 löytyi vaalealasilaitteisen, koristelemattoman ja tasaseinäisen kaakelin kulmapala (TYA 688:20). Se oli pohjakiven ja takaseinän väliin jääneessä maalla täyttyneessä raossa. Komero 5 oli löydötön.

Komeroita 6-7; 6, korkeus 44 cm, leveys 50 cm, syvyys alhaalta 49 cm ja katosta 76 cm
; 7, korkeus 38 cm, leveys 55 cm, syvyys alhaalta 54 cm ja katosta 62 cm

Komeroita 6 ja 7 ovat väliseinällä toisistaan erotetut. Tiiliseinä, jossa oviaukko sijaitsee, tulee n. 10 cm syvemmälle kuin komero 7:n oikea reuna. Molemmat komerot olivat löydöttömiä.

2.1.2. Tuuletusikkuna

Tuuletusikkuna on säilynyt todennäköisesti alkuperäisessä asussaan. Ikkuna on peräti 220 cm

pitkä. Sen koko kellarin sisäpuolella on 41 x 52 cm ja ulkona 25 x 59 cm. Seinäkomero 4:n yläpuolelta alkava ikkuna-aukko suippenee ulospäin korkeussuunnassa.

2.1.3. Lattia

Lattia tutkittiin lastakaivauksena 2 m päätyseinästä ovea kohti. Kaivettu ala oli n. 6,5 m². Lattian likamaakerros oli homogeeninen ja sen paksuus oli n. 5-15 cm. Keskeimmällä lattiaa likamaakerros oli paksumpi kuin seinien vieressä. Likamaakerroksen alta paljastui harmaa, tiukka ja kivensekainen koskematon pohjamaa. Likamaassa oli runsaasti lahoa puusälettä, mutta muuten se oli erittäin niukkalöytöinen.

Löytöjä olivat jokunen tehdasvalmisteinen rautanaula, muutama kappale puhallettua pullolasia ja kirkkaan tasolasin sekä valkoisen koristelemattoman fajanssin palaset. Lisäksi tavattiin kokonainen tiili (270 x 140 x 65 mm) ja 1 penni vuodelta 1915 (TYA 688:17).

2.2. Kaivausalue 1

Pääkaivausalue kaivettiin kiinni päärakennuksen lounaisseinustan kivijalkaan, kellarin kohdalle ($x = 999-1002$; $y = 503-509$). Ensimmäinen kerros kaivettiin suurimmaksi osaksi lapioin. Mahdollinen kukkapenkin kiveyksen ja kivijalan välinen alue kaivettiin lastoin. Ensimmäinen kerros oli hiekansekaista humusta ja vaaleanruskeaa hiekkaa. Hiekansekainen humus sisälsi vain modernia materiaalia kuten muovia, tehdasvalmisteisia rautanauvoja, paristoja, kattotiiliä, lasia, fajanssia sekä maatalouskoneiden osia. Kukkapenkin ja kivijalan välistä löytyi pennin kolikko vuodelta 1964.

Toinen kerros kaivettiin suurimmaksi osaksi lapioin. Kerros sisälsi vielä tehdasvalmisteisia rautanauvoja, modernia taso- ja pullolasia sekä 5 penniä vuodelta 1919 (TYA 688:1). Löyhä hiekkakerros sisälsi muovisen leikkiauton renkaan ja muovisäkin palasia, mutta muuten hiekka vaikutti puhtaalta. Toisen kerroksen pohjalta löytyi kaksi liitupiipun katkelmaa (TYA 688:3,4), bolus-koristeista punasavikeramiikkaa (TYA 688:7) sekä pala harmaata kivisavikeramiikkaa (TYA 688:5).

Kolmas kerros kaivettiin lastoin. Löydöt vähenivät selvästi ja talteen otettiin kolme liitupiipunpesän katkelmaa (TYA 688:8,9). Kerros sisälsi jonkin verran hiilenmuruja.

Neljättä kerrosta aloitettaessa varsinkin tuuletusikkunan edustalla tuli esiin harmaata hiekkaa, jossa oli ruosteen värisiä laikkuja. Maa oli lähes löydötöntä ja samanlaista kuin alue 2:en pohja.

Neljännän kerroksen jälkeen tuli esiin epämääräinen tiilen- ja kivensekainen kasa, jonka perusteella kaivausaluetta laajennettiin kahdella neliöllä. Laajennus kaivettiin pääasiassa lapioin ja kaikki maa seulottiin. Loppuosuus viidenteen tasoon kaivettiin lastoin.

2.3. Kaivausalue 2

Kaivausalue 2 ($x=1011,26-1015,26$; $y= 500-501$) kaivettiin päärakennuksen pohjoiskulmasta pihapiiriin päin lounaskoillisen-suuntaisesti. Kaista kaivettiin lastoin 15-20cm:n kerroksissa pyrkien seuraamaan luonnollisia kerroksia.

Ensimmäinen kerros oli humusta ja värjäytyntä kivistä, kovaa hiekkaa. Ruudussa 1012/500 oli tiilenpaloja. Löytöinä 4-reikäinen tinanappi (TYA 688:12), punainen lasinapin puolikas (TYA 688:13), 12 rautanaulaa, joista yksi hevosenkengänauha?, kolme palaa lasitettua keramiikkaa, posliinia, lasitettu bolus-koristeinen punasavikeramiikan pala, palanutta ja palamatonta luuta.

Toinen kerros oli värjäytynyttä hiekkaa ja vaaleaa hiekkaa, hieman hiilenpaloja. Kerros oli kiven ja tiilensekainen. Löydöt pronssinen ruusuke (TYA 688:14), pieniä rautanauvoja, punasaviastian palasia ja leimallinen posliininpala, tasolasia, pullolasia ja palamatonta luuta.

Kolmas kerros oli vaaleaa hiekkaa, jossa punertava alue kaivettiin pois hienoon tummaan hiekkaan asti, jossa ei löytöjä. Ruudusta 1015/500 ilmeisesti 1700-luvun pronssinen tai messinkinen kengänsolki (TYA 688:16). Vaaleasta hiekasta löydöt vähän rautanauvoja, tasolasin pala ja vähän luuta.

Neljännessä kerroksessa vaalean hiekan alta ilmestyi tumma hiekka, jossa hiililaikkuja. Tumman hiekan alta tuli harmaa hiekka, josta ei löytöjä. Löydöt 2 rautanaulaa.

Viidennen kerroksen harmaata hiekkaa kaivettiin n. 15 cm ja alta tulevaan saveen tehtiin kolme varmistuskuoppaa. Ei löytöjä.

2.4. Koeruudut

Koeruutuja tehtiin päärakennuksen ympärille ensin yksitellen ja laajennusruutuja tehtiin tarpeen vaatiessa. Ruudut 2, 3 ja 6 muodostavat siten yhtenäisen kaivausalueen, kuten myös koeruudut 5 ja 7. Koeruutujen koko oli 1x1m ja kaikki ruudut kaivettiin lastoin.

Koeruutu 1

Sijainti $x=1000-1001$ ja $y=517-518$. Päärakennuksen eteläkulmassa, etäisyys kivijalasta 0,75m. Ensimmäinen kerros oli humusta ja humuksen värjäämää hiekkaa. Löytöinä kattotiiltä, muovia ym. resenttiä materiaalia.

Toisessa kerroksessa värjäytyneen hiekan jälkeen tuli tasona värjäytymätön hiekka. Löydöt tasolasia, pullolasia, tiiltä ja posliinia.

Kolmas kerros oli hiekkaa. Löytöjä talikko, säilykepurkki, legopalikka ja posliinia.

Neljäs kerros oli tummaksi värjäytynyttä hiekkaa. Löydöt nauvoja ja muovia.

Viides kerros oli tummaksi värjäytynyttä hiekkaa. Löydöt tiiltä, kukkaruukunpalasia, nahkaa, palanutta ja palamatonta luuta.

Kuudes kerros oli tummaksi värjäytynyttä hiekkaa, jonka jälkeen tuli harmaa puhdas hiekka. Löytöinä lasitettu keramiikan pala.

Koeruudussa oli iso kivi joka peitti noin kolmanneksen ruudun pinta-alasta.

Koeruudut 2, 3 ja 6

Koeruutu 2

Sijainti $x=1007-1008$, $y=518-519$.

Koeruutu 3

Sijainti $x=1008-1009$, $y=518-519$.

Koeruutu 6, koeruutujen 2 ja 3 laajennus.

Sijainti $x=1008-1009$, $y=519-520$.

Ruudut kaivettiin päärakennuksen kaakkoispuolelle ja etäisyys seinästä oli 0,37 m. Ruudussa 2 ilmestyi kivirivi toisessa kerroksessa, joten kaivausaluetta laajennettiin ruutuihin 3 ja 6. Kiveys

tulkittiin rakennuksen perustaa tukevaksi kiveykseksi ja se jatkui talon ulkoreunan alle.

Turpeen poiston jälkeen ensimmäinen kerros oli humuksen värjäämää hiekkaa. Resentit löydöt tiiltä, lasia ja polkupyörän paikkausainetta.

Toinen kerros oli kiveystä ja tummaa humuksen värjäämää hiekkaa. Löydöt rautanauvoja, tasolasia, posliinia ja fajanssia sekä runsaasti tiiltä.

Kolmas kerros oli kiveystä ja värjäytynyttä hiekkaa. Löydöt vuoden 1936 50-pennin kolikko, liitupiipun varren katkelma (TYA 688: 15), tiiltä, öljylampun palasia ja runsaasti luuta.

Neljäs kerros oli kiviä ja tiilimurskaa sekä vaaleaa hiekkaa. Löydöt pieni liitupiipun pala, rautainen lukko ja tasolasia.

Viides kerros oli samanlainen kuin neljäs, mutta löydötön.

Koeruutu 4

Sijainti $x=1019-20$, $y=478-479$. Päärakennuksen ja navetan välissä.

Turpeen poiston jälkeen ensimmäinen kerros oli vaaleaa hiekkaa, jonka alla tummaa hiekkaa. Löydöt pullolasia, tehdasvalmisteisia nauvoja ja tiilimurskaa.

Toinen kerros oli myös tummaa hiekkaa.

Kolmannessa kerroksessa tumman hiekan alta ilmestyi tasainen kerros lahoa puuta ja sikin sokin olevia lankkuja.

Neljäs kerros oli kerros puuta ja orgaanista jätettä, jonka jälkeen tuli pohjasavi.

Koeruudut 5 ja 7

Koeruutu 5

Sijainti $x=1022-1023$, $y=478-479$. Päärakennuksen ja navetan välissä.

Koeruutu 7, ruudun 5 laajennus.

Sijainti $x=1022-1023$, $y=479-480$.

Ensimmäinen kerros oli kivensekaista humusta ja humuksen värjäämää hiekkaa. Löytöinä punasavikeramiikan paloja.

Toinen kerros oli kiviä ja tummaa hiekkaa, jonka alta tuli osittain kova vaalea hiekka. Löydöt dreijattu kukkaruukku, sähköjohto ym. resenttiä materiaalia.

Kolmas kerros puumoskaa ja likamaata, jonka alta tuli vaalea hiekka. Löytönä punasavivadin reunapala

2.5. Koekuopat

Koekuopat kaivettiin pihapiirin puolelle. Kuopat 1-11 kaivettiin kahteen toisiinsa nähden kohtisuoraan riviin koordinaatiston mukaisesti (1-6, 484-516/1016; 1, 7-11, 484/1016-1045). Kuopat 12 (489/1045) ja 13 (489/1040). Kuoppien koko oli 50x50 cm ja ne kaivettiin lapioin.

Koekuoppa 1

Sijainti $x=1016$, $y=484$.

Syvyys 1 m, josta turvetta 0-5 cm, betonin palasten sekaista hiekkaa 5-25 cm, tummaa hiekkaa

25-40 cm ja 40-70 cm harmaa pohjahiekka. Tumma hiekasta löydöt tasolasia ja nisäkkään leukaluu.

Koekuoppa 2

Sijainti $x=1016$, $y=489$.

Syvyys 70 cm, josta turvetta 0-5 cm, tiilimurskaa 5-10 cm ja värjäytynyttä hiekkaa 10-70 cm. Kiviä runsaasti pinnalta pohjaan. Turpeesta löytönä liitupiipun pesän katkelma (TYA 688:21).

Koekuoppa 3

Sijainti $x=1016$, $y=494$.

Syvyys 85 cm, josta humusta 0-7 cm ja kivensekaista värjäytynyttä hiekkaa 7-85 cm. Ei löytöjä.

Koekuoppa 4

Sijainti $x=1016$, $y=500$.

Syvyys 93 cm, josta turvetta 0-5 cm, humuksen värjäämää hiekkaa 5-11 cm, savea 11-16 cm, värjäytynyttä hiekkaa 16-31 cm, vaaleaa hiekkaa 31-36 cm ja harmaata hiekkaa 36-93 cm. Löydöt tiiltä, luuta ja lasitettua punasavikeramiikkaa pinnasta.

Koekuoppa 5

Sijainti $x=1016$, $y=505$.

Syvyys 67 cm, josta turvetta 0-3 cm, vaaleaa hiekkaa 3-9 cm, hiekkaa 9-14 cm, (kerrosten välissä tiiltä), savea 14-19 cm, värjäytynyt tiilensekaista hiekkaa 19-39 cm ja vaaleaa tiilensekaista hiekkaa 39-67 cm. Löydöt pinnasta rautanauvoja ja pohjalta kaksi palaa posliinia.

Koekuoppa 6

Sijainti $x=1016$, $y=510$.

Syvyys 70 cm, josta turvetta 0-4 cm, humuksen värjäämää hiekkaa 4-10 cm, punertavaa hiekkaa 10-12 cm, värjäytynyttä hiekkaa 12-30 cm ja harmaata hiekkaa 30-70 cm. Löydöt pinnasta posliinia ja rautanauva.

Koekuoppa 7

Sijainti $x=1021$ $y=484$. Turpeen alla ollut kivi esti kaivamisen.

Koekuoppa 8

Sijainti $x=1031$, $y=484$.

Syvyys 60cm, josta turvetta 0-5 cm, humusta 5-30 cm, vaaleaa hiekkaa 30-45 cm ja 13 cm tummaa hiekkaa 45-60 cm. Löydöt tasolasia ja nauloitettu puulevy n 20cm:n syvyydessä.

Koekuoppa 9

Sijainti $x=1035$, $y=484$.

Syvyys 80 cm, josta turvetta 0-5 cm, vaaleaa hiekkaa 5-15 cm, tummaa hiekkaa 15-25 cm, vaaleaa hiekkaa 25-29 cm, tummaa kiven ja tiilimurskan sekaista hiekkaa 29-39 cm, vaaleaa hiekkaa 39-43 cm ja tummaa hiekkaa 43-80 cm. Löydöt 50-60 cm syvyydeltä lasitettua kivisavikeramiikkaa ja vihreä punasavikaakelin katkelma (TYA 688:22).

Koekuoppa 10

Sijainti $x=1040$, $y=484$.

Syvyys 78 cm, josta turvetta 0-5 cm, humuksen värjäämää hiekkaa 5-30 cm ja tummaksi värjäytynyttä hiekkaa 30-78 cm. Löydöt 0-30 cm syvyydeltä rautanauvoja, lasitettu keramiikan reunapala ja fajanssin pala.

Koekuoppa 11

Sijainti x=1045, y=484.

Syvyys 72 cm, josta 0-72 cm värjäytynyttä punertavaa hiekkaa. Ei löytöjä. Hiekka alkoi välittömästi ohuen ruohokerroksen alta, turvetta ei ollut muodostunut.

Koekuoppa 12

Sijainti x=1040, y=489.

Syvyys 60 cm, josta 0-60 cm kiviä ja värjäytynyttä hiekkaa. Löydöt venäläisen kahvikupin katkelmia. Hiekka alkoi välittömästi ohuen ruohokerroksen alta, turvetta ei ollut muodostunut.

Koekuoppa 13

Sijainti x=1045, y=489.

Syvyys 90 cm, josta turvetta 0-4 cm, värjäytynyttä hiekkaa 4-44 cm ja vaaleaa hiekkaa 44-90 cm. Pinnassa hiiltä, ei löytöjä.

3. LÖYDÖT

Löytömateriaali ajoittuu vanhimmillaan 1700-luvulle. Yleistäen voidaan sanoa, että painotus on 1700-luvun jälkipuoliskolta 1800-luvun alkuun. Valitettavasti tarkasti ajoittavat kolikot (1 penni 1915 (TYA 688:17), 5 penniä 1919 (TYA 688:1), 50 penniä 1936) löytyivät pintakerroksista, eikä näin saatu selkeitä kolikkoajoituksia syvemmltä löydetyille esineille.

1700- ja 1800-luvun taitteen esineistöä edustaa ns. simpukkakoristeisen liitu- eli tupakkapiipun pesän katkelmat (TYA 688:9). Kyseisiä piippuja valmistettiin Ruotsissa 1700-luvun lopulta lähtien ja Suomessa 1800-luvun puolen välin tienoilla ainakin Fortunan fajanssitehtaassa Nauvossa ja Lindbergin tehtaassa Turussa (Seela 1983:76-78). Simpukkapiippuja, jossa koristeaiheena simpukkakuvion ja pesän suun välissä on neljä pistettä on tavattu mm. Tukholman metrotunnelikaivauksissa (Cramér 1960:200), Turun kellaritutkimuksissa (Seela 1983:75), Aurajokilaakson inventoinnissa (Lehtonen 1999), Oulusta ja Tornion Oravaisensaaresta. (Makkonen 1991:51, liite 6, 15).

Kellarista ja sen ulkopuolelta löydetyt uunikaakelien palaset (TYA 688:6,19,20) kertovat vauraasta talosta. Kaakelit edustavat 1700-luvun lopussa ja 1800-luvun alussa suosittua vaalealasilteista, koristeleमतonta ja suoraseinäistä tyyppiä (Hyvönen 1983:). Pihapiiristä löytyi myös yksi pieni vihreälasitteinen, tasaseinäinen punasavikaakelinpala (TYA 688:22).

1700-luvun tyyppillistä pukumuotia edustaa messinkinen tai pronssinen kengänsolki (TYA 688:16). Kengänsoljet tulivat Suomessa käyttöön 1600-luvun lopulla ja yleistyivät 1700-luvulla. Tultaessa 1800-luvulle ne jäivät pois muodista (Pylkkänen 1982: 342-343). Tavattu solki on nelikulmainen ja reunoja kiertää kohopistekoristelu. Soljen paljin on yhä kiinni soljessa.

Kaivausalue 2:lta saatiin talteen yksi mahdollisesti tinainen ristikkokoristeinen nappi (TYA 688:12). Ristikkokoristeisia nappeja on löydetty 1700-luvun kerroksista ainakin Rengon kirkon kaivauksissa (Hiekkänen 1993:77-78,83,211). Kyseiset napit olivat kuitenkin käytössä pitkään ja saattavat olla huomattavasti nuorempiakin. Samoja nappeja tavattiin myös viime kesän tutkimuksissa Hussolansaaressa (Palm & Selonen 1998b:6).

Vaatetukseen liittyvät myös punaisen lasinapin katkelma (TYA 688:13) ja mahdollisesti pronssinen ruusuke (TYA 688:14). Ne vaikuttavat kuitenkin 1800-luvun esineistöltä. Kaivausten salaperäisin esine, hopeinen hela (TYA 688:18), saattaa kuulua vaatetuksen nahkaosien koristeluun. Kellarista löytyneen helan käyttötarkoitusta tai tarkempaa ajoitusta ei kuitenkaan vielä tiedetä.

Kaikkia löytöjä ei talletettu. Selkeästi modernia tai 1800-luvun lopun esineistöä ei otettu talteen. Palamatonta, huonokuntoista, vähäistä ja muiden löytöjen perusteella resentiä luuaineistoa ei katsottu tarpeelliseksi säilyttää.

4. LOPUKSI

Kaivausten perusteella voidaan turvallisesti mielin sulkea Savolan tila jatkossa tutkimusten ulkopuolelle Tavinsalmen kuninkaankartanon arvoitusta ratkottaessa. Kaivausalueilta, koeruuduista ja koekuopista tehdyt löydöt ja maaperähavainnot voidaan tulkita siten, että asutus nykyisen Savolan pihapiirissä on alkanut aikaisintaan 1700-luvulla. 1700-luvun materiaalin jälkeen kaikki löydöt loppuivat tyystin ja koskematon pohjamaa oli paikoin hyvin lähellä 1700-luvun löytöhorisonttia.

Mielenkiintoisena tuloksena voidaan pitää myös sitä, että ainakin Pohjois-Savossa näyttää säilyneen vanha kellarinrakennustraditio jopa 200 vuotta pitempään kuin Varsinais-Suomessa. Jatkotutkimus näyttää onko kyse laajemmaltikin yleisestä piirteestä vaiko pohjoissavolaisesta erikoisuudesta.

LÄHTEET:

Suulliset lähteet:

Lehtonen, Kaisa 1999: Turun yliopisto

Uotila, Kari 1997: Juhlaseminaari Maaningalla

Painamattomat lähteet:

Makkonen, Merja 1991: Pohjois-Suomen kaivausmateriaalien savipiippujen ajoittaminen ja tyypittely. Yleisen historian pro gradu-työ. Oulun yliopisto.

Palm, Jukka & Selonen, Jussi 1997: Raportti historiallisen ajan asuinpaikan koekaivauksista Maaningan Tavinsalmella ja Tavinniemiellä 1996. Turun yliopisto.

Palm, Jukka & Selonen, Jussi 1998a: Raportti historiallisen asuinpaikan kaivauksista Maaningan Tavinsalmen Hussolansaassa 1997. Turun yliopisto.

Palm, Jukka & Selonen, Jussi 1998b: Raportti koekuopituksesta ja pintapöiminnästä Maaningan Tavinsalmella ja Halolassa 1997. Turun yliopisto.

Uotila, Kari 1988: Lounais-Suomen holvattujen kellareiden rakennusarkeologiset ajoittamismenetelmät. Arkeologian oppiaineen laudaturtyö. Turun yliopisto.

Kronqvist, Iikka 1930: Halolan hovi, Taviniemi. Matkakertomus syysk. 1930. Museovirasto.

Painetut lähteet:

Cramér, Margareta 1960: Klang, vad buteljer Ulla! Hansson, Hans: Med tunnelbanan till medeltiden. Stockholm.

Hiekkänen, Markus 1993: Rengon kirkon historia. Rengon historia. Jyväskylä.

Hyvönen, Heikki 1983: Suomalaista keramiikkaa. Porvoo.

Pyökkänen, Riitta 1982: Säätyläisnaisen pukeutuminen Suomessa 1700-luvulla. SMYA 84.

Seela, Jacob 1983: Skärgårdspipor av lera. Nordenskiöld-samfundets tidskrift 43:56-81.

Turussa 1.9. 1999

Jukka Palm

Jussi Selonen

HISTORIALLISEN AJAN ASUINPAIKAN KAIVAUS 1998

Luettelo diapositiiveista 11.8. - 2.9. 1998

JP = Jukka Palm, TL= Timo Loimuranta

TYA302:	Kuvan aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja
1	Kaivausalue 2 pintaturpeen poiston jälkeen	SW	JP
2	Kaivausalue 1 pintaturpeen poiston jälkeen	NW	JP
3	Kaivausalue 2, 1. taso	SW	JP
4	Kaivausalue 2, 2. taso	SW	JP
5	Kaivausalue 1, 1. taso	NW	JP
6	Kaivausalue 2, 3. taso	SW	JP
7	Kaivausalue 2, 4. taso	SW	JP
8	Kaivausalue 2:n luoteisprofiili (500/1011.26-1013.5)	SE	JP
9	Kaivausalue 2:n luoteisprofiili (500/1013.5-1016.26)	SE	JP
10	Kaivausalue 2 pohjaan kaivettuna ja varmistuskuopat	S	JP
11	Kaivausalue 2:n koillisprofiili (500-501/1016.26)	SW	JP
12	Kaivausalue 1, 2. taso	NW	JP
13	Kaivausalue 1, 3. taso	NW	JP
14	Kaivausalue 2 entisöitynä	SW	JP
15	Koeruutu 1, 1. taso	SW	TL
16	Kaivausalue 1, 4. taso	NW	JP
17	Koeruutu 1, 2. taso	SW	TL
18	Koeruutu 2, 1. taso	NE	TL
19	Koeruutu 1, 3. taso	SW	TL
20	Koeruutu 1, 4. taso	SW	TL
21	Koeruutu 2, 2. taso	NE	TL
22	Yleiskuva, kaivausalue 1	NW	TL
23	Koeruutu 1, 5. taso	SW	TL
24	Koeruutu 2, 3. taso	NE	TL
25	Kellarin päätyseinä	-	JP
26	Seinäkomerot 3-5 ja tuuletusikkuna	-	JP
27	Seinäkomero 1, mitta 40 cm	-	JP
28	Seinäkomero 1, laastin alla puutappi	-	JP
29	Seinäkomerot 6 ja 7, mitta 40 cm	-	JP
30	Seinäkomero 2, mitta 40 cm	-	JP
31	Seinäkomero 4, mitta 60 cm	-	JP
32	Koeruutu 1, pohja	SW	TL
33	Koeruutu 3, 1. taso	NE	TL
34	Koeruutu 4, 1. taso	SW	TL
35	Koeruutu 3, 3. taso	NE	TL
36	Kivi- ja tiilikasa, alue 1, 5. taso	-	JP
37	Kaakeli kivikasassa, alue 1, 5. taso	-	JP
38	Kaivausalue 1, 5. taso	NW	JP
39	Koeruutu 4, 2. taso	SW	TL
40	Koeruutu 5, 1. taso	SW	TL

41	Koeruutu 4, 3. taso	SW	TL
42	Koeruutu 5, 2. taso	SW	TL
43	Kellari kaivettuna	-	JP
44	Kaivausalue 1, luoteisprofiili 503/1000-1002	SE	JP
45	Kaivausalue 1, luoteisprofiili 503/1000-1002 ja latta	SE	JP
46	Kaivausalue 1, lounaisprofiili 503-504/1000	NE	JP
47	Koeruutu 4, pohja	SW	JP
48	Kaivausalue 1, lounaisprofiili 504-506/999	NE	JP
49	Kaivausalue 1, luoteisprofiili 504/999-1000	SE	JP
50	Kaivausalue 1, kaakkoisprofiili 506/999-1000	NW	JP
51	Kaivausalue 1, luoteisprofiili 506-507,5/1000	SE	JP
52	Kaivausalue 1, luoteisprofiili 507,5-509/1000	SE	JP
53	Kaivausalue 1, kaakkoisprofiili 509/1000-1002	NW	JP
54	Koeruutu 2-3, 4. taso	E	TL
55	Koeruutu 6, 1. taso	E	TL
56	Savolan talon kivijalka	S	JP
57	Koeruutu 7, 1. taso	SW	TL
58	Koeruutu 6, 3. taso	E	TL
59	Koeruudut 5 & 7, 3. taso	SW	TL
60	Koeruudut 5 & 7, 4. taso	SW	JP
61	Koeruudut 2-3, 5. taso	S	JP

HISTORIALLISEN AJAN ASUINPAIKAN KAIVAUS 1998

Luettelo mustavalkonegatiiveista 11.8. - 2.9. 1998

JP = Jukka Palm, TL= Timo Loimuranta

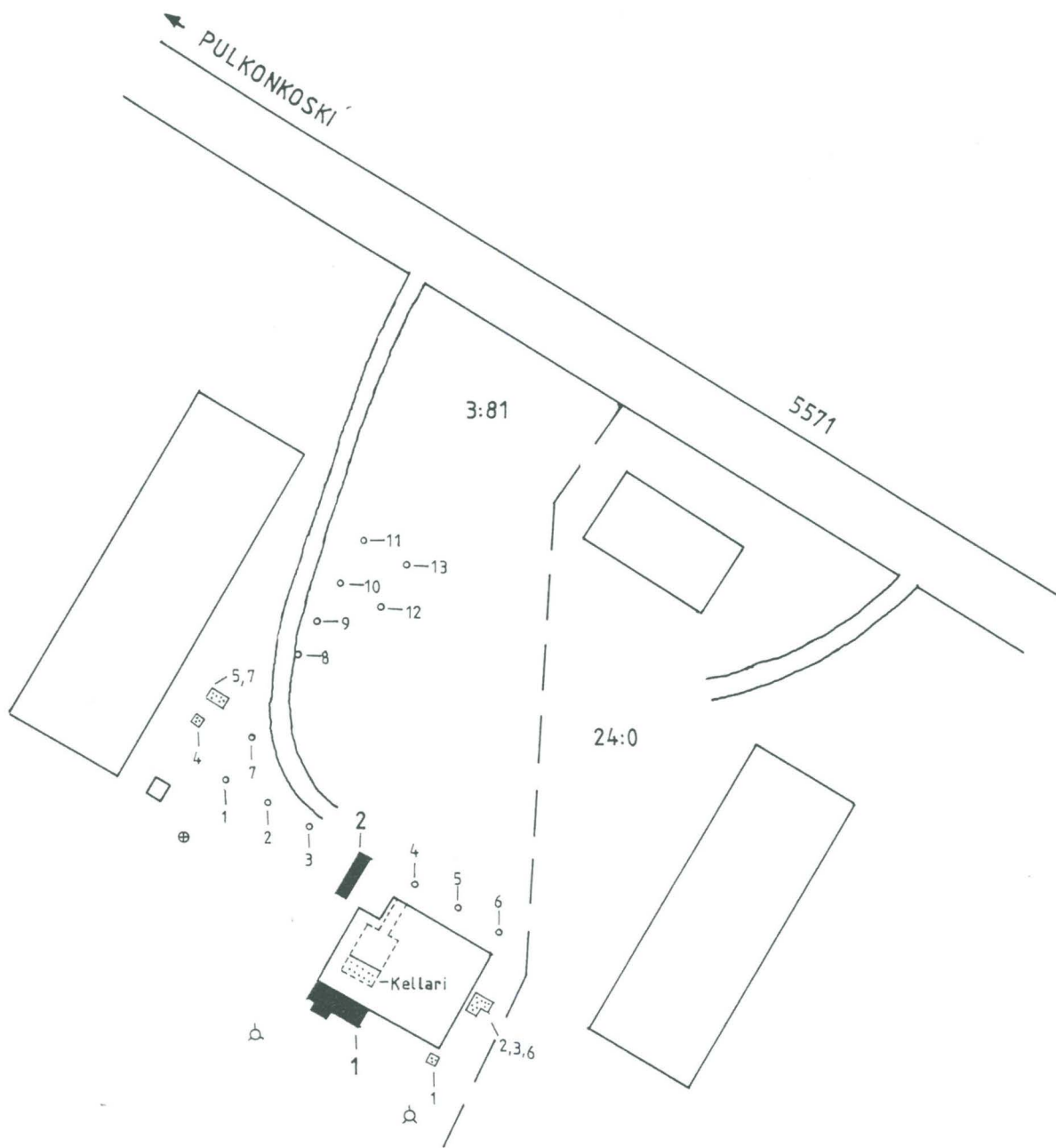
TYA	Kuvan aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja
23016	Kaivausalue 2 pintaturpeen poiston jälkeen	SW	TL
23017	Kaivausalue 1 pintaturpeen poiston jälkeen	NW	JP
23018	Kaivausalue 2, 1. taso	SW	TL
23019	Kaivausalue 2, 2. taso	SW	TL
23020	Kaivausalue 1, 1. taso	NW	JP
23021	Kaivausalue 2, 3. taso	SW	TL
23022	Kaivausalue 2, 4. taso	SW	TL
23023	Kaivausalue 2:n luoteisprofiili (500/1011.26-1013)	SE	TL
23024	Kaivausalue 2:n luoteisprofiili (500/1013-1015)	SE	TL
23025	Kaivausalue 2:n luoteisprofiili (500/-1016.26)	SE	TL
23026	Kaivausalue 2 pohjaan kaivettuna ja varmistuskuopat	S	TL
23027	Kaivausalue 2:n koillisprofiili (500-501/1016.26)	SW	TL
23028	Kaivausalue 1, 2. taso	NW	JP
23029	Kaivausalue 1, 3. taso	NW	JP
23030	Kaivausalue 2 entisöitynä	SW	TL
23031	Koeruutu 1, 1. taso	SW	TL
23032	Kaivausalue 1, 4. taso	NW	JP
23033	Koeruutu 1, 2. taso	SW	TL
23034	Koeruutu 2, 1. taso	NE	TL
23035	Koeruutu 1, 3. taso	SW	TL
23036	Koeruutu 1, 4. taso	SW	TL
23037	Koeruutu 2, 2. taso	NE	TL
23038	Koeruutu 1, 5. taso	SW	TL
23039	Koeruutu 2, 3. taso	NE	TL
23040	Koeruutu 1, pohja	SW	TL
23041	Koeruutu 3, 1. taso	NE	TL
23042	Koeruutu 4, 1. taso	SW	TL
23043	Koeruutu 3, 3. taso	NE	TL
23044	Kivi- ja tiilikasa, alue 1, 5. taso	-	JP
23045	Kaakeli kivikasassa, alue 1, 5. taso	-	JP
23046	Kaivausalue 1, 5. taso	NW	JP
23047	Koeruutu 4, 2. taso	SW	TL
23048	Koeruutu 5, 1. taso	SW	TL
23049	Koeruutu 4, 3. taso	SW	TL
23050	Koeruutu 5, 2. taso	SW	TL
23051	Kaivausalue 1, luoteisprofiili 503/1000-1002	SE	JP
23052	Koeruutu 4, pohja	SW	JP
23053	Kaivausalue 1, lounaisprofiili 503-504/1000	NE	JP
23054	Kaivausalue 1, luoteisprofiili 504/999-1000	SE	JP

23055	Kaivausalue 1, lounaisprofiili 504-506/999	NE	JP
23056	Kaivausalue 1, kaakkoisprofiili 506/999-1000	NW	JP
23057	Kaivausalue 1, lounaisprofiili 506-507/1000	NE	JP
23058	Kaivausalue 1, lounaisprofiili 507-508/1000	NE	JP
23059	Kaivausalue 1, lounaisprofiili 508-509/1000	NE	JP
23060	Kaivausalue 1, kaakkoisprofiili 509/1000-1002	NW	JP
23061	Koeruutu 2, 4. taso	E	TL
23062	Koeruutu 3, 4. taso	E	TL
23063	Koeruutu 6, 1. taso	E	TL
23064	Savolan talon kivijalka	S	JP
23065	Koeruutu 7, 1. taso	SW	TL
23066	Koeruutu 6, 3. taso	E	TL
23067	Koeruudut 5 & 7, 3. taso	SW	TL
23068	Koeruudut 5 & 7, 4. taso	SW	JP
23069	Koeruudut 2-3, 5. taso	S	JP
23070	Koeruudut 3 & 6, 5. taso	S	JP

PK 3331 06 MAANINKA 1995

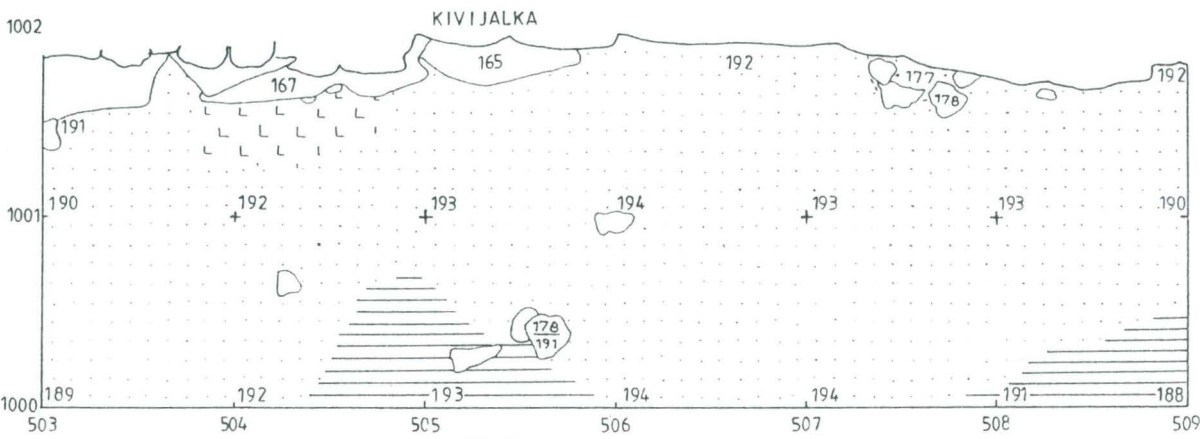
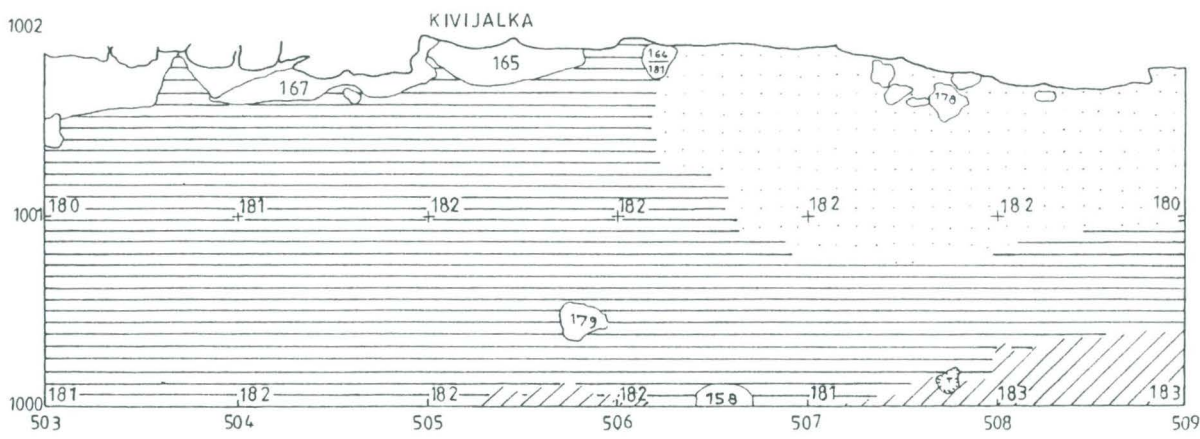
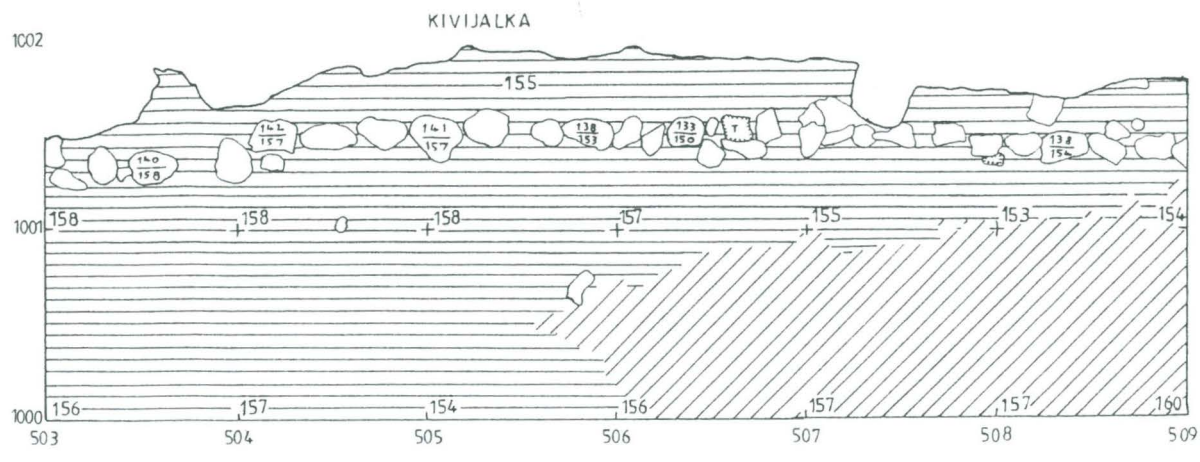

- 2 KAIVAUSALUE
- 1 KOERUUTU
- 1 KOEKUOPPA
- TEODOLIITTI
- APUKIINTOPISTE
- TILAN RAJA
- 5571 TIEN NUMERO

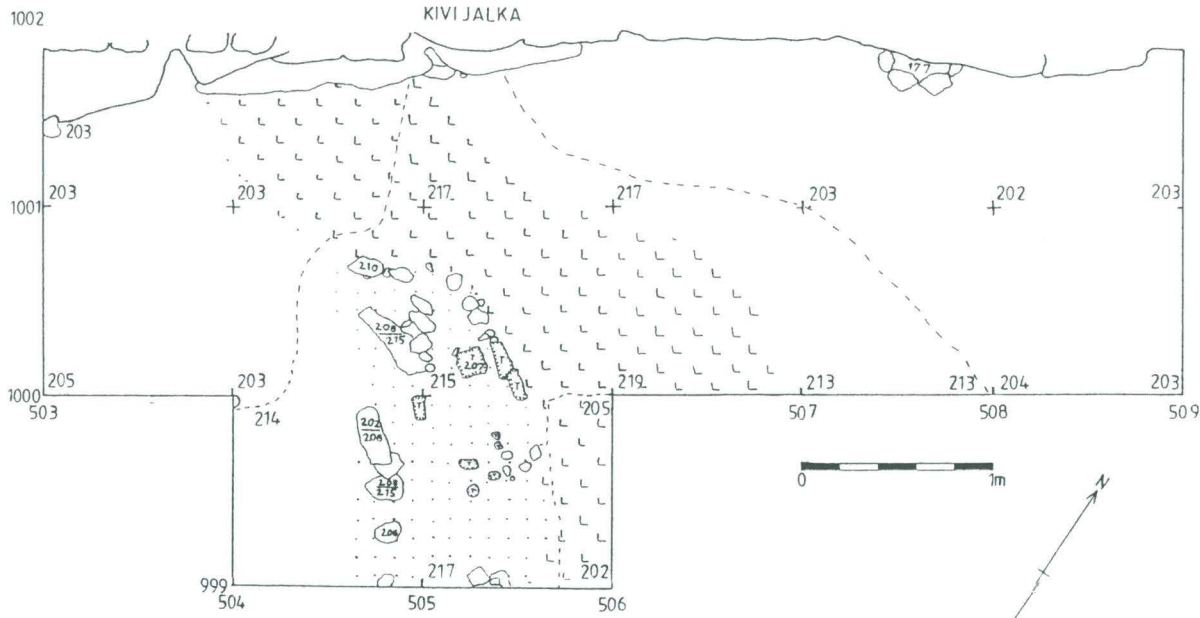
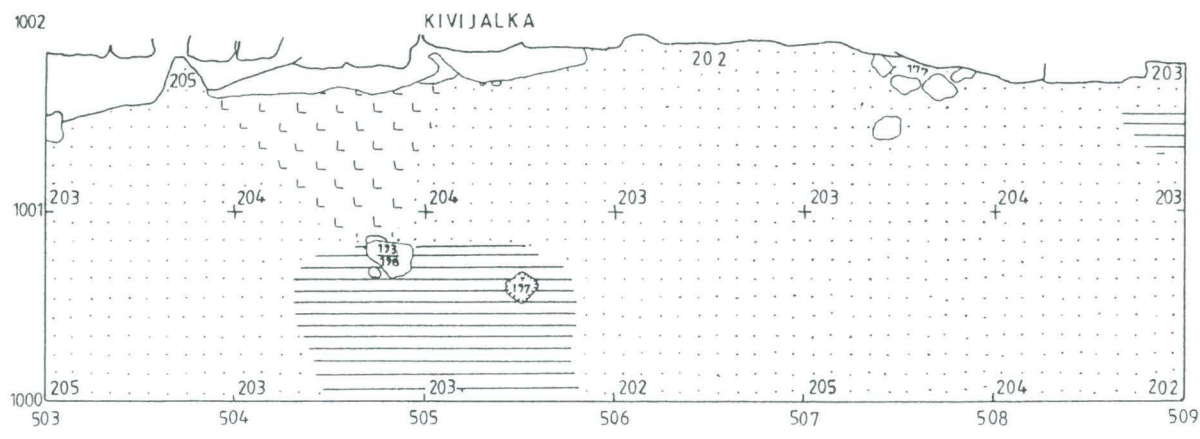
MAANINKA TAVINSALMI SAVOLA 1998	
Liite nro 4	Rek.nro 3:81, 24:0
Yleiskartta	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp 85-90m m.p.y.	MK 1: 500
Piirt. Jukka Palm	

- humuksenekäinen hiekka
- hiekka
- ruskea hiekka
- savi
- kivi
- tiili
- jyrkkä korkeusero

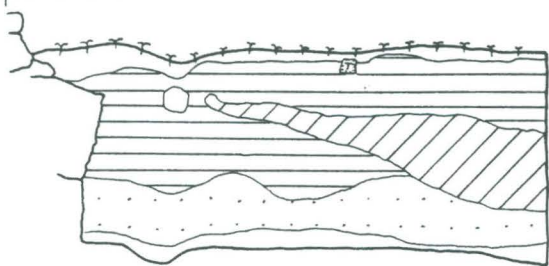
MAANINKA TAVINSALMI SAVOLA 1998	
Liite nro 5	Rek.nro 3:81
Kaivausalue 1, tasot 1-3	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp 85-90m m.p.y.	MK 1: 20
Piirt. Petteri Liesivuori	

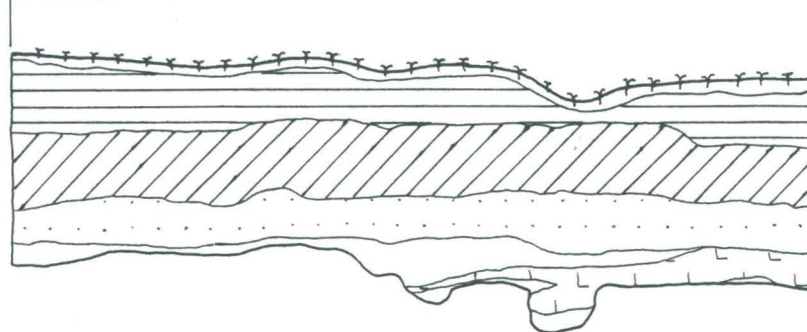
	humuksensekainen hiekka		kivi
	ruskea hiekka		tiili
	savi		jyrkkä korkeusero
	pohja hiekka		

MAANINKA TAVINSALMI SAVOLA 1998	
Lite nro 6	Rek.nro 3:81
Kaivausalue 1, tasot 4-5	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp 85-90m m.p.y	MK 1: 20
Piirt. Petteri Liesivuori	

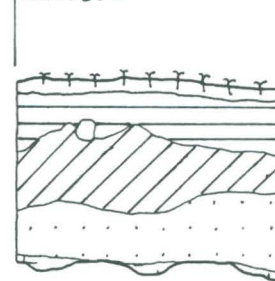
1002/509

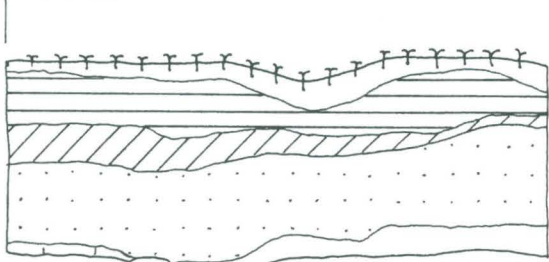
1000/509

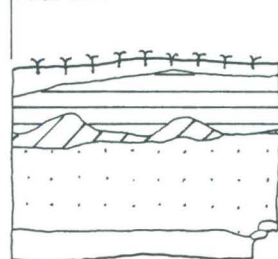
1000/506

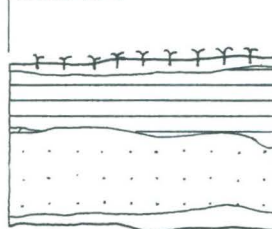
999/506

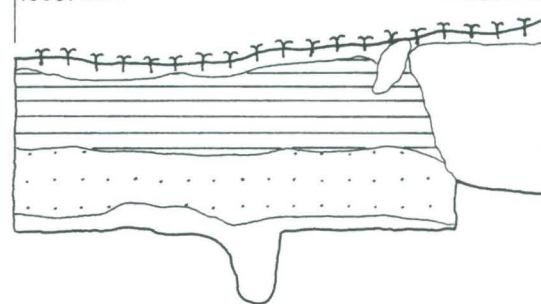
999/504

1000/504

1000/503

1002/503

humus

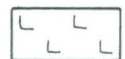
humuksensekainen hiekka

hiekka

ruskea hiekka

savi

pohja hiekka

kivi

MAANINKA TAVINSALMI SAVOLA 1998

Liite nro 7

Rek.nro 3:81

Kaivausalue 1, profiilit

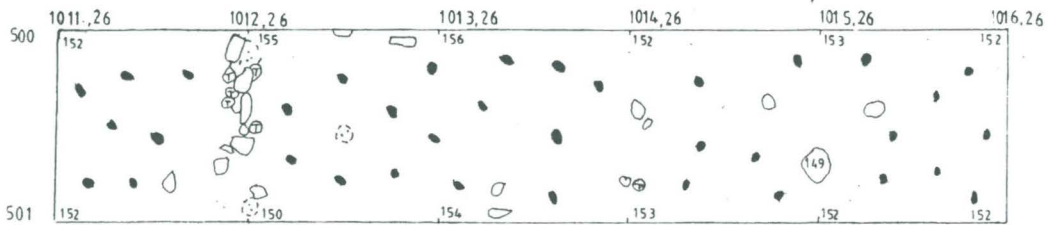
Turun yliopisto / Arkeologia

Kp 85-90m m.p.y.

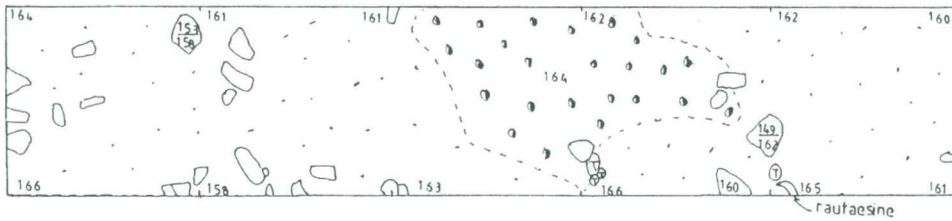
MK 1: 20

Piirt. Petteri Liesivuori

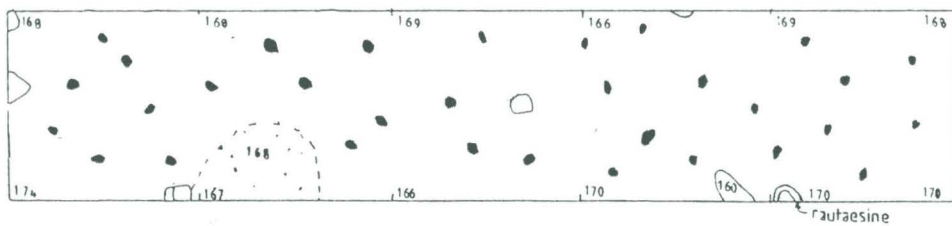
TASO 1

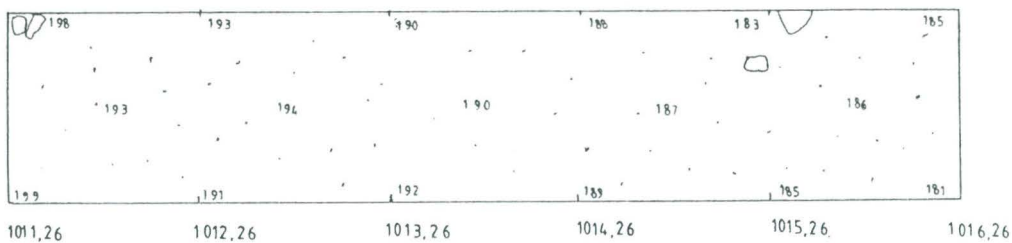
TASO 2

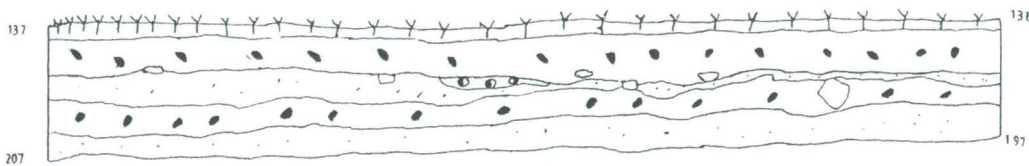
TASO 3

TASO 4

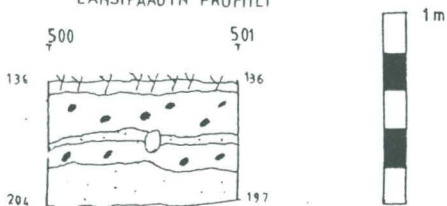

LUOTEISPROFIILI

Y Y Y HUMUS

LÄNSIPÄÄDYN PROFIILI

MAANINKA TAVINSALMI SAVOLA	
Lilte nro 8	Rek.nro 3:81
Kaivausalue 2, tasot 1-4 ja luoteisprofiili	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp 85-90 m m.p.y.	MK 1: 20
Piirt. Timo Loimuranta	